

MEMÒRIA
LLIBERTÀRIA
MENORC@

BREU HISTÒRIA DE L'ANARQUISME A MENORCA

HEMERO Ø1802

INDEX.

INICIS DEL MOVIMENT LLIBERTARI.
INICIS DE L'ANARQUISME A MENORCA.
ORGANITZACIONS OBRERES.
PREMSA HISTÒRICA.
ESCOLES RACIONALISTES.
FETS.
BIBLIOGRAFIA.

Editat per **Memòria Llibertària de Menorca.**
Estiu de 2021.

Memòria Llibertària de Menorca està format per un grup de persones que pretén lluitar contra l'oblit de l'arrelament de les idees anarquistes a l'illa. El col·lectiu neix el març de 2016 i ha duit a terme diverses investigacions, edicions i presentacions. També ha col·laborat en l'edició de les Jornades Llibertàries de Menorca que es celebren anualment des de 2017.

**MEMÒRIA
LLIBERTÀRIA**
MENORCA

Una ca
de opti
ley, co
mas p
Vivien
vo en

BOLETIN DE LA BUENA SEMILLA

ALAYOR

MARZO DE 1930

NÚM. 1

NUESTROS PROPÓSITOS

En este primer número de su boletín « La Buena Semilla » quiere exponer sus propósitos para el futuro de su actuación societaria y el rumbo que seguirá este pequeño vocero de las aspiraciones y actividades de nuestra sociedad, como así también de los demás elementos societarios de la isla discrepantes de la ruta seguida actualmente por la F. O. M.

Existiendo, lamentablemente, una excisión en las filas de los obreros menorquines, excisión provocada por la ruptura de la neutralidad en que se mantenía la F. O. M., después de haberla separado de la C. N. del T., no hemos de ocultar que se nos plantea a los elementos disconformes con las tácticas reformistas y de colaboración que defiende la U. G. T., central a la que ha sido adherida la F. O. M., el definirnos claramente por nuestras preferencias y aspiraciones. Claro está que, para optar por otros objetivos societarios en oposición a los que encarna el reformismo de la U. G. T., es un deber de nuestra entidad el auscultar con antelación, y sin prisas aturdidoras, los genuinos y más hondos anhelos de los obreros cobijados en ella; aunque desde ya tenemos la certeza de su repudio a toda mixtificación y desviamiento de la lucha de clases.

No vean los trabajadores afilia-dos a la F. O. M. en nuestra actitud—a pesar de la distanciaci3n con sus dirigentes—una negativa a la solidaria reciprocidad de apoyo mutuo que nos debemos todos los explotados por el común enemigo, en cuantas luchas puédanse presentar en lo venidero. Muy al contrario, tenemos especial empeño en demostrar que el dogmatismo no reza con nosotros; por encima de todo, no perderemos de vista que la unidad de clase explotada es lo primordial y lo secundario las divergencias tácticas.

Así mismo este pequeño paladin estará a disposici3n de cuantos obreros quieran defenderse de abusos patronales y aspiren a mejorar el estado moral y material de su clase, estén'o no asociados; si bien es propósito decidido por nuestra parte el organizar a todos los descontentos del bajo nivel material a que está reducido el proletariado isleño, pues las acciones individuales frente a la explotaci3n burguesa no rinden el resultado apetecido, y si sólo la convergencia de esfuerzos en la asociaci3n trabajadora puede verazmente darnos un resultado práctico, esperanzador.

INICIS DEL MOVIMENT LLIBERTARI.

Introducció.

L'anarquisme és un conjunt d'idees filosòfiques i polítiques que tenen en comú el rebuig cap a l'Estat i qualsevol forma d'autoritat.

Aquest pot ser dividit en dues grans branques: l'anarquisme social i l'anarquisme individualista, el social a més està format per altres ramificacions més en funció de l'anàlisi i/o solucions que aporten per transformar la societat i organitzar-la.

L'anarquisme social (el més estès) propugna que la societat és la que defineix i forma als individus, contràriament a l'anarquisme individualista, que es centra en la idea que l'individu, a l'unir-se amb altres individus, forma la societat.

Segons l'anarquisme social el canvi social és necessari, ja que només en una societat lliure els individus poden ser lliures.

Aprofundir més ens donaria per hores i ja existeix molta literatura i documentació per qui vulgui aprofundir, així que aquesta és la breu introducció.

BREU HISTÒRIA DE L' ANARQUISME A MENORCA

Antecedents de l'arribada Menorca.

El 1864 es funda a Londres la Primera Internacional que agrupà inicialment als sindicalistes anglesos, anarquistes, socialistes francesos i italians republicans.

Les seves finalitats eren l'organització política del proletariat a Europa i la resta del món, i també un fòrum per a examinar problemes en comú i proposar línies d'acció.

Van col·laborar en ella Marx i Engels. També hi va participar Bakunin, i a causa de les tensions que sofria amb Marx, es va produir un enfrontament entre els marxistes i els anarquistes, després del qual els partidaris de Bakunin van ser expulsats.

El viatge de l'anarquista italià Fanelli a la península Ibèrica (octubre del 1868 - febrer del 1869) permeté la constitució de grups internacionalistes a Madrid i Barcelona.

El Primer Congrés Obrer Espanyol, celebrat a Barcelona pel juny del 1870, permeté la constitució de la Federació Regional Espanyola de l'AIT.

La Primera Internacional acaba dissolent-se oficialment el 1876.

El 1889 s'estableix la Segona Internacional, de caràcter socialdemòcrata, com la successora en les seves finalitats polítiques i que durarà fins al 1916.

El 1922 apareix l'Associació Internacional dels Treballadors (AIT) organització anarcosindicalista, que pretén recollir el testimoni de la línia llibertària.

INICIS DE L'ANARQUISME A MENORCA (1872-1918)

Les primeres societats obreres.

Al 1872 es crea la primera societat de caràcter obrerista a iniciativa dels sabaters de Maó.

Al mes de novembre arriba una secció de la Internacional formada per una comissió de sabaters catalans. Més tard es constituirà una altre societat a Es Castell.

Destaca la ferma relació Maó-Barcelona i la facilitat dels menorquins per enterar-se del que passa referent als processos polítics de la Península. A les manifestacions obreres s'entreveuen els primers simpatitzants àcrates, sense que hi hagi encara cap organització llibertària.

Els primers anarquistes.

El sabater ciutadellenc Miquel Mercadal *En Violí* era qui tenia el contacte amb els anarquistes catalans. Tenia correspondència amb Muntaner, un dels torturats a Montjuich.

En Violí era el distribuïdor de la premsa anarquista.

La policia escorcollà casa seva, sense trobar explosius (com esperaven trobar), ni llibres, ni res.

El desembre de 1893 hi haguè un gran aldarull a Maó i Es Castell. Es realitzen nombrosos escorcolls. Arriba la primera relació dels anarquistes a Menorca, 38 persones son fixades per la policia com anarquistes. La majoria són de l'illa. No hi ha entre aquell grup pagesos ni intel·lectuals.

La guàrdia civil requisà nombrosos exemplars de llibres i premsa.

Es reafirma el caràcter clarament anarquista del col·lectiu i la seva relació amb la Península des d'on es reb habitualment premsa.

Joan Mir i Mir.

Present als mitins obrers de principis de segle, estarà durant quinze anys intermitents al capdavant de *El Porvenir del Obrero*, amb multitud de corresponents i col·laboradors.

Manté abundant correspondència amb grans personatges de la política espanyola. Ajudà a crear a Menorca una extensa xarxa d'escoles racionalistes. Fou decisiu en la creació de la FOIM, i en el foment de la tasca cooperativista durant la Primera República. Tingué responsabilitat en els moviments vaguistes de principis de segle, en la fundació de la *Casa del Poble*, de l'*Ateneu Popular...* En la seva impremta es van publicar llibres importants d'autors anarquistes com Kropotkin, Anselmo Lorenzo, etc.

Llegint la seva obra veiem que no perd mai de vista la societat en que es troba, però açò no li impedeix tenir una perspectiva més global.

El Porvenir del Obrero.

A part d'un setmanari, també era una societat cooperativa:

Elaborava pa pel consum dels socis.

Elaborava calçat per vendre a altres societats obreres de Maó i Menorca.

Recomanava als obrers els comerços més afins.

Afavoria el mutu auxili per millorar les condicions de l'obrer mitjançant la instrucció bàsica.

El Porvenir del Obrero setmanari, parlava de reivindicacions i notícies pròpies, no només era doctrinal. Serà també un centre de reunió i educació, de relació amb el moviment anarquista internacional. El setmanari maonès arribava a moltes parts del món i és extensíssima la relació de revistes, periòdics, etc. que arriben a la seva redacció.

La Federació d'Obrers de l'Illa de Menorca (FOIM).

El març de 1902 es realitzà una reunió per consolidar-la. Hi assisteixen aproximadament 200 obrers. Un mes després s'aproven els estatuts i es tria la Junta Directiva.

La FOIM assolirà un paper de coordinació i direcció de les lluites sectorials i generals, alhora que òrgan de formació obrera.

Organitza conferències i participa en accions anti-clericals. També es celebren vetllades, com la del 18 de març de 1902, per celebrar l'aniversari de la *Comuna francesa*. Hi hagué un cor que sortí a cantar i el president feu un discurs. Es prepararen conferència formatives i reunions més multitudinàries, com la de *La cuestión social* on Mir intervení. Els actes de solidaritat amb obrers d'altres llocs tampoc hi manquen.

El 1903 s'incia una vaga a la fàbrica de pastes i fideus Codina. El detonant fou l'acomiadament de 3 treballadors. Els republicans censuren la vaga. Arrel d'aquí hi ha una ruptura entre els anarquistes i el *Partit Republicà*.

A finals d'estiu un grup de dirigents de la FOIM són detinguts i passen 8 dies a la presó.

El 20 de setembre es clausura la FOIM arrel d'un mitin a Es Castell. Açò significarà un cop molt fort per la FOIM, que va veure reduïdes les seves possibilitats d'acció durant un temps en que es perseguiren els seus militants.

Tot i acò, durant el 1903 es constitueixen delegacions a Ferreries i a Es Castell. La societat mercadalenca *El Obrero Libre* també serà una altra iniciativa. La *Societat Obrera d'Oficis Varis* de Sant Lluís també s'adhesiona a la FOIM el 1904. En aquesta època hi havia entre 600 i 800 afiliats a la FOIM.

INICIS DE L'ANARQUISME A MENORCA (1872-1918)

Carrers i presons.

1904. Vaga a l'*Anglo-Espanyola*, uns tallers de construcció de maquinària, instal·lació de motors i de centrals elèctriques.

El jornal d'un treballador no qualificat és de 1,5 a 2 pesetes diàries per una jornada de 10 hores i tres quarts d'hora per dinar. Els obrers demanen un augment de 0,25 pesetes diàries, més temps lliure per dinar i la fi de la pràctica de l'acomiadament lliure. Els patrons no accepten la demanda i es declara la vaga.

Ivo Olives, mecànic anarquista, és detingut. La *FOIM* acorda la celebració de mitjans cada tres dies. Els patrons envien esquirols barcelonins, i hi ha violents enfrontaments amb els vaguistes. La *FOIM* organitza mitjans a Ciutadella, Ferreries i Es Mercadal.

El 3 d'agost és detingut un altre activista llibertari, Antoni Marí. La *FOIM* organitza una subscripció per ajudar als vaguistes. El *Porvenir del Obrero* es presta a deixar lloc a la casa dels associats als vaguistes més afectats i necessitats.

El 5 d'agost. Detingut un altre vaguista per la manifestació contra els esquirols.

7 d'agost. Mitin multitudinari de solidaritat i propaganda. Antoni Marí i Joan Manent protagonitzen una discussió amb l'autoritat i l'acte es suspen.

Després de 15 dies de vaga entre 30 i 40 obrers decideixen tornar a la feina, provocant la indignació entre els vaguistes.

El 8 d'agost la situació es insostenible hi ha continus enfrontaments entre vaguistes i esquirols, manifestants i la força pública. El vespre es celebra una reunió entre Mir i Mir, el director de l'*Anglo-Espanyola* i d'altres. La *FOIM* recomana tornar a la feina, cosa que no tots faran.

Molts obrers van a la presó per aquests succesos: Joan Manent, Emili Turull, Ivo Olives... Dos dies després son posats en llibertat, excepte Marí i Manent. Un altre, Cristòfol Garriga, passa a la Jurisdicció Militar acusat de llençar pedres contra la cavalleria.

S'obre l'Escola Lliure del barri 15, organitzada per Mir i Manent.

L'abril es realitza el judici a Manent per desacato a la autoritat. Passarà tres mesos a la presó. La *FOIM* pedrà un activista destacat però no serà l'únic.

Creix la crisi econòmica. Es consolida l'any 1906, anomenat s'any de sa fam.

300 aturats maonesos van a l'Ajuntament a demanar jornal. Es produeixen aldarulls i hi ha detinguts.

La policia intervé a l'*Escola Lliure* i són empresonats Joan Manent i Pere Bagur i altres.

Es reactiva el moviment de suport a l'*Escola Racionalista*. Al casino d'*Unió Republicana* parlen Mir i Manent pels anarquistes i dos més pels republicans. Es prenen decisions conjuntes:

- a) Creació d'una Lliga per al foment i defensa de l'ensenyança racionalista.
- b) Sosteniment de l'*Escola Lliure*, així com la creació d'altres centres.

A Maó es crea l'*Ateneu Científic, Literari i Artístic*, una societat elitista i conservadora. Quasi com a reacció, el 1906 anarquistes i republicans creen un *Centre Popular de Cultura*, amb una biblioteca, saló de lectura i conversa, classes nocturnes, organització de vetllades i conferències, excursionisme, etc. Tot dirigit als obrers. Aquest serà l'inci de l'*Ateneu Obrer*, precedent de la *Casa del Poble*, constituïda entre 1911 i 1912. L'*Escola Lliure* estarà oberta ininterrompudament fins el 1909. Fou tancada arran dels succesos de la *Setmana Tràgica*.

Es creen escoles lliures i racionalistes a Alaior, Ciutadella i Sant Lluís.

La refeta del moviment obrer.

Des de la crisi del 1906 hi ha una gran desorganització. Entre l'any 1912 i 1914 es crea la *Societat d'Oficis Varis*. El 1912 es refunda a Maó la *Societat d'Obrers Sabaters*, la societat d'obrers forners, obrers manobres, etc.

Sorgeix *Primera Semilla* (societat dels pagesos) i *Unidad y Solidaridad* (exclusivament femenina).

Hi ha vagues a Mallorca. *El Porvenir del Obrero* es solidaritza amb ells i molts mallorquins són acollits a Menorca.

Es constituïex la *Casa del Poble*. Al pis de dalt es crea l'*Ateneu Popular*.

Arriba a l'illa Teresa Claramunt, que vindrà per donar conferències. S'estarà a casa de Joan Mir i Anna Maurí.

Després de la *Setmana Tràgica* (1909) la FOIM va patir un procés de desmobilització.

La creació de la CNT l'any següent tingué simpatitzants sobretot a Alaior, Es Castell i Maó.

Al 1918 es crea la FOM (*Federació Obrera de Menorca*) on hi haurà dos bàndols clarament marcats:

La CNT i els anarquistes que volien seguir amb la línia de la FOIM.
La UGT i els socialistes.

ORGANITZACIONS OBRERES

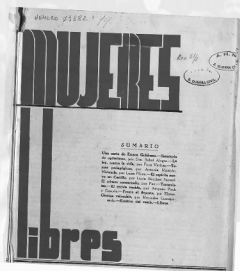
CNT · CONFEDERACIÓ NACIONAL DEL TREBALL

És una central sindical d'estructura confederal, amb ideologia anarcosindicalista, fundada a Barcelona el 30 d'octubre de 1910. Va ser el sindicat més gros obrer a Espanya i actualment una de ses principals organitzacions anarquistes de l'estat, tot i que a Menorca ara mateix no existeix. La CGT, que es considera la seva hereva, té sindicat a Ciutadella.

DONES LLIURES · MUJERES LIBRES

Mujeres Libres va ser una organització anarcosindicalista formada exclusivament per dones, com a resposta a una realitat on les seves veus eren silenciades. Va existir a Espanya des d'abril de 1936 a febrer de 1939, durant la Guerra Civil, i fou especialment important durant la revolució social de 1936. Va constituir una de les organitzacions clàssiques del moviment llibertari, junt amb la CNT, la FAI i les Joventuts Anarquistes. Va ser la primera posada a la pràctica de l'anarcofeminisme. A Menorca es té constància que es formaren grups a Alaior i Maó.

FAI · FEDERACIÓ ANARQUISTA IBÈRICA

La història de la FAI a les Illes Balears és difícil de resseguir ja que es tractava d'una organització clandestina i gran part de la documentació dels grups balears federats a ella han desaparegut.

Va ser la resposta a la necessitat d'organitzar els distints grups llibertaris de la península. El 25 de juliol de 1927 es fa una conferència a València amb aquest objectiu. D'aquesta conferència naixeria la FAI.

BREU HISTÒRIA DE L' ANARQUISME A MENORCA

FIJL: FEDERACIÓ IBÈRICA DE JOVENTUTS LLIBERTÀRIES

Es va constituir a començaments del període republicà a Madrid.

Va constituir la tercera rama de la gran família llibertària, juntament amb CNT i FAI.

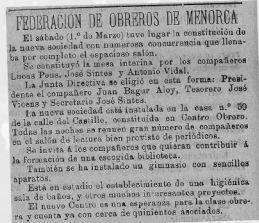
A partir d'agost de 1932 va prendre el nom de FIJL en agrupar les diferents federacions i grups anarquistes juvenils en una federació, i plantejar un objectiu comú: la lluita contra la propietat, el principi d'autoritat, l'Estat, la política i la religió.

FOIM: FEDERACIÓ D'OBREERS DE L'ILLA DE MENORCA

Es va crear el març de 1902 a Maó, amb caràcter anarquista, inspirada en el pensament de Joan Mir i Mir, director llavors de la publicació *El Porvenir del Obrero*.

El 1904, la Federació va formar l'escola Laica de Maó basada en l'educació llibertària de Ferrer i Guardia.

FOM: FEDERACIÓ OBRERA DE MENORCA

Creada el març de 1918 amb s'impuls del socialista Lluç Pons i Castell. Va ser una organització sindical que reuní la majoria dels obrers de Menorca.

Hi estaven adherits: *Federació obrera de Ciutadella, Sindicat únic de treballadors d'Alaior, Sindicat únic de treballadors d'Es Castell, Sindicat de construcció de Maó, Sindicat de la pell de Maó, Sindicat d'oficis varis de Maó.*

PREMSA HISTÒRICA

BOLETÍN FEDERACIÓN OBRERA DE MENORCA.

Òrgan de premsa de *La Federació Obrera de Menorca*, organització sindical que reuní la majoria dels obrers de Menorca, creada el març del 1918 sota l'impuls del socialista Lluç Pons i Castell.

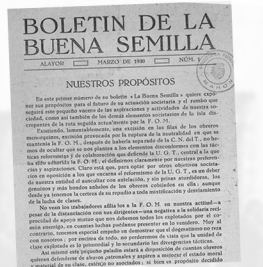
Servia a l'afiliació i militància del sindicat estant informada d'activitats, així com per fer escoltar les seves aspiracions. De caràcter mensual es publicà entre el 1929 i 1931.

BOLETÍN LA BUENA SEMILLA.

Era l'òrgan de premsa del *Sindicat d'obers sabaters* de caràcter anarcosindicalista fundat a Alaior el 1912.

El primer número es publicà el març de 1930 i fou l'altaveu de les reivindicacions i activitats que portava a terme la societat.

COLUMNA DE BALEARES.

Diario de combate Antifascista.

A n'aquest periòdic podem fer un seguiment de les accions i activitats dutes a terme per part de les milícies de la *Columna de Balears* (on van participar nombrosos cetsenistes menorquins), que van provar d'alliberar les Illes Balears dels feixistes durant la guerra civil (recordem que Menorca va perdurar republicana fins al final del conflicte el 1939).

EL HIJO DEL PUEBLO.

Seminario defensor de los intereses de la clase obrera (1897-1898).

Els seus continguts eren obreristes i de defensa d'aquesta classe social.

És anterior a *El Porvenir del obrero*, amb un caràcter més reivindicatiu i sense un contingut ideològic desenvolupat. Continuava de *El Pueblo*.

BREU HISTÒRIA DE L' ANARQUISME A MENORCA

EL PORVENIR DEL OBRERO.

L'1 de setembre de 1898 surt a Maó el primer número del periòdic mensual *El Porvenir del Obrero*.
Dirigida primerament pel cooperativista republicà Bartomeu Briones, era l'òrgan de la societat cooperativa del mateix nom.
Quan Mir i Mir es va fer càrrec de la direcció la publicació es va decantar clarament cap a l'anarcosindicalisme i l'anarquisme.
Va publicar 413 números fins al 4 d'octubre de 1915.

FRUCTIDOR.

Periòdic de cultura y sociología. Órgano del Ateneo Racionalista y de las Juventudes Libertarias menorquinas.

Suspès arran dels *Fets d'Octubre* de 1934, reaparegué l'1 de juny de 1935.

Va ser dirigit per Clodoaldo Villalonga i Liberto Callejas.
Trobem textos de Joan Bagur, Liberto Callejas, Floreal del Campo, Florià Cardona, Esperança Elías, Ferran Ferrer, etc.
En sortiren 78 números, des del 5 de juliol de 1934 fins el 31 d'octubre de 1936.

LA VOZ DE MENORCA.

Diari republicà que, durant el conflicte ocasionat pel cop d'estat de 1936 contra la segona República, es convertí en portaveu de la *CNT*.
Es varen publicar 10.075 números entre l'1 d'octubre de 1906 fins el 8 de febrer de 1939.
Durant la seva llarga existència va tenir tres directors: Miquel Seguí, Miquel Ribé Capó i Joan Manent Victory, considerat el vertader artífex del diari.

LIBRE CONCURSO.

Revista mensual de sociología, ciencia y pedagogía.

Pel juliol de 1902 surt a Maó el primer número.
Pretenia publicar els últims avanços del pensament progressista.
El comitè de redacció estava format pels mestres racionalistes Sebastià Suñé i José López Montenegro.
Era gratuït i es publicava gràcies als donatius.
Estava influenciada pel pensament de Ferrer i Guàrdia.

ESCOLES RACIONALISTES

El capitalisme va transformar l'economia de ses Illes Balears durant el segle XX, va provocar canvis demogràfics, socials, de mentalitats i de pautes culturals. S'educació havia de ser un dels pilars fonamentals del nou estat, però l'Estat no ajudava i s'educació no cobria les expectatives i les necessitats de tota la població.

Ses classes populars, els obrers, els artesans, els camperols i una important massa de jornalers formaven el gruix de sa població i no gaudien dels serveis educatius, assistencials i sanitaris propis d'una societat avançada.

Per tant, les iniciatives educatives i assistencials per cobrir les greus mancances de l'Estat eren més que justificades, però l'Església catòlica fou la institució que més es va aprofitar de sa situació.

Davant açò apareixen ses escoles racionalistes, influenciades per la pedagogia de l'escola moderna de Francesc Ferrer i Guàrdia. Va ser un projecte educatiu dirigit a les classes socials més baixes amb el propòsit que aquestes tinguessin accés a una educació científica, democràtica i de qualitat. Aquesta estava a favor de les teories del pensament llibertari i apostava per una educació laica, mixta i democràtica.

A Menorca van existir vàries escoles des de principis de segle i fins a l'arribada de la dictadura franquista. En total 5: L'escola racionalista de Ciutadella, Alaior i Sant Lluís, l'escola Laica de Maó i en educació no formal, el grup excursionista escolar de Sant Climent.

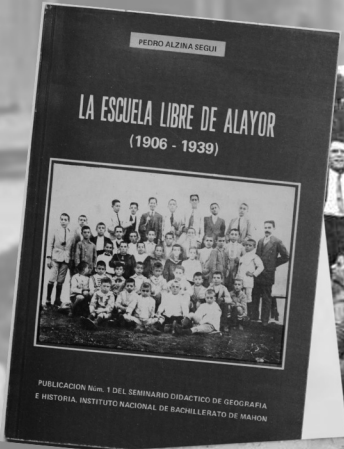
La que va tenir més influència i és coneix més la seva història és l'«Escola lliure d'Alaior», que va ser impulsada el 1906-1907 per Gabriel Comas i Joan Mir i Mir que exercí de mestre, entre d'altres.

Generalment abastaven edats de 3 a 12-14 anys. L'educació era inspirada en la ciència i la raó, sense càstigs, donant importància a l'exterior de s'aula (es realitzaven visites, excursions, etc.), paralelment a una educació amb jocs com a mètodes d'aprenentatge i deixant la religió a fora de l'escola.

Es fomentaven espais d'interès, com biblioteques, espais agrícoles, miners, col·leccionisme, i com era el cas de s'escola d'Alaior: espai de representacions teatrals.

BREU HISTÒRIA DE L' ANARQUISME A MENORCA

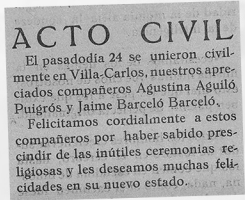

BREU HISTÒRIA DE L' ANARQUISME A MENORCA

ACTES CIVILS.

Els i ses llibertàries menorquines de principis de segle XX acostumaven a unir-se civilment així com a posar noms no-religiosos al seus fills i per suposat no batiar-los inclús no inscriueren-los al registre civil, els enterraments també es feien prescindint de sa religió, podem tenir constància d'açò a les diferents edicions de Fructidor en la secció *Actos Civiles*.

ANARQUISTES A LA MOLA.

El 30 de novembre de 1920 el vaixell *Giralda* surt del port de Barcelona amb 36 militants obreristes, entre ells l'advocat Lluís Companys i el militant anarcosindicalista Salvador Seguí, que estaven detinguts a la barcelonina presó Model, amb destí a la fortalesa de la Mola de Maó.

El 31 de desembre, a la fortalesa, el destacat militant cenetista Salvador Seguí, conegut com *el Noi del Sucre*, va fer una de les seves conferències més famoses.

MENORQUINS A LA COLUMNA ROJA I NEGRE.

La *Roja i Negra* va ser la cinquena columna miliciana, organitzada al juliol de 1936 per la CNT-FAI a Barcelona i que va lluitar al front d'Aragó durant l'aixecament Nacional militar feixista a Espanya.

A n'aquesta columna es té constància que s'hi afegiren 31 milicians de la CNT de Menorca.

INSUBMISSIÓ A SERVEI MILITAR.

Durant el anys 1980's i 1990's, el moviment per a la insubmissió al servei militar també fou prou present a l'illa de Menorca, organitzant nombroses manifestacions i actes en contra del servei militar, el valors de l'exèrcit i les guerres.

El moviment va ser coordinat per l'Assemblea d'Insubmisos.

Cal destacar que les lleis contra la insubmissió podien portar condemnes d'anys de presó o a llargs judicis en els millors dels casos.

BIBLIOGRAFIA.

Anarquisme i lliurepensament a Menorca 1898-1923.
Catalina Martorell Fullana. Calumnia Edicions, 2020.

Treballadors, sindicalistes i clandestins. Històries orals del moviment obrer a les Balears (1930-1950).
David Ginard i Ferón. Edicions Documenta Balear, 2012.

Sobre la historia contemporánea de Menorca y el anarquismo.
Fernando Ferrer Quesada. Edicions Menorca, 1980.

En torno al anarquismo / Autopsia a "Réplica al folleto de un anarquista" de Deseado Mercadal.
Fernando Ferrer Quesada / Lucas De Osúa. Ediciones Umbral, 1980.

La escuela libre de Alayor: 1906-1939.
Pere Alzina Seguí. Instituto Nacional de Bachillerato de Mahón, 1980.

Liberto Callejas, l'anarquista incommovible.
Josep Portella Coll. Ses Voltes · CGT Menorca, 2012.

El moviment obrer de Mallorca i la Guerra Civil (1936-1939).
David Ginard i Ferón. Publicacions Abadia de Montserrat, 1999.

Conflicto social y pensamiento anarquista en Menorca (1897-1936).
Ignacio Martín Jiménez. Edicions del Moixet Demagog, 2007.

Moviment obrer i escoles laiques a Menorca (1900-1936).
Pere Alzina Seguí. Edicions Documenta Balear, 2015.

Episodis de la Menorca llibertària.
Florià Cardona Pons. Ateneu llibertari Estel Negre, 2005.

L'olor del cerol: cent anys de vida i cultura a Alaior.
Miquel A. Marquès Sintes. Lleonard Muntaner Editor, 1995.

BREU HISTÒRIA DE L' ANARQUISME A MENORCA

ANARQUISME I
LLIUREPENSAMENT
A MENORCA
1898-1923

CATALINA MARTORELL FULLANA

RESOLUCIÓ

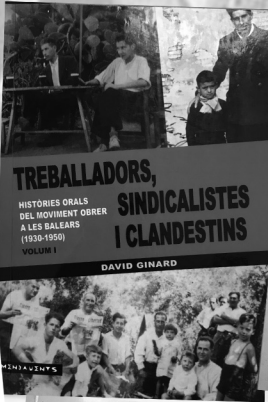

FERNANDO FERRER QUESADA
EN TORNO al ANARQUISMO

LUCAS DE OSUA

AUTOPSIA
a «Réplica al folleto de
un anarquista»
de DESEADO MERCADAL

Edicions "UMBRAL"
23, rue des Vignes - 75000 PARIS

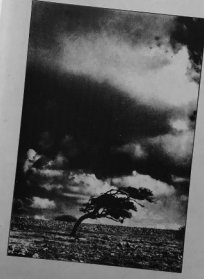

TREBALLADORS,
SINDICALISTES
I CLANDESTINS

HISTORIES ORALS
DEL MOVIMENT OBRER
A LES BALEARS
(1930-1950)

VOLUM I
DAVID GINARD

FERNANDO FERRER QUESADA
SOBRE LA HISTORIA CONTEMPORANEA
DE MENORCA Y EL ANARQUISMO

MAYO, 1960

LIBERTO CALLEJAS
L'ANARQUISTA INCOMMOVIBLE

JOSEP PORTELLA COLL

DAVID GINARD I FERON
EL MOVIMENT
OBRER
DE MALLORCA
I LA GUERRA CIVIL
(1936-1939)

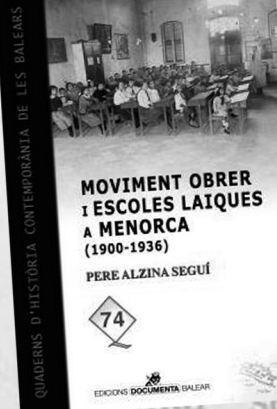
EDICIONS LA LAMPARCA DE MONTSERRAT

Conflicto social y pensamiento
anarquista en Menorca
(1897-1936)

Ignacio Martín Jiménez

Pleguets del Raval

MOVIMENT OBRER
I ESCOLES LAIQUES
A MENORCA
(1900-1936)

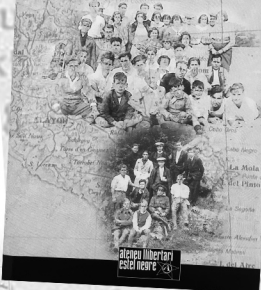
PERE ALZINA SEGUÍ

EDICIONS DOCUMENTA BALEAR

EPISODIS DE LA MENORCA
LLIBERTÀRIA

FLÒRIA CARDONA PONS

alcegu Libertari
escriure

MEMÒRIA
LLIBERTÀRIA
MENORC@